

УДК 9 (477)

ПОГЛЯДИ НА ЗБРОЙНУ БОРОТЬБУ У ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНІЙ ДУМЦІ ЗУНР (ЛИСТОПАД 1918 Р. – ЛИПЕНЬ 1919 Р.)

Михайло ГАЛУЩАКorcid.org/0000-0002-6255-8101

аспірант НДІУ

Анотація. У статті проаналізовано погляди лідерів Західно-Української Народної Республіки щодо ведення збройної боротьби у період від Листопадового чину до початку переходу Галицької Армії за р. Збруч, а також зосереджено увагу на українсько-польських взаєминах цього періоду та процесі формування збройних сил ЗУНР. Проведено ряд історичних паралелей із нинішньою збройною боротьбою України за територіальну цілісність, що дає нам можливість ґрунтовніше з'ясувати обставини, в яких перебували політики та військові ЗУНР.

Ключові слова: військово-політична думка; ЗУНР; Галицька Армія; польсько-українська війна 1918–1919 рр.

ПРЕДСТАВЛЕНИЯ О ВООРУЖЕННОЙ БОРЬБЕ В ВОЕННО- ПОЛИТИЧЕСКОЙ МЫСЛИ ЗУНР (НОЯБРЬ 1918 Г. – ИЮЛЬ 1919 Г.)

Михаил ГАЛУЩАК

аспірант НИИУ

Аннотация. В статье проанализированы взгляды лидеров Западно-Украинской Народной Республики по ведению вооруженной борьбы в период от Ноябрьского сдвига до начала перехода Галицкой Армии за р. Збруч, а также сосредоточено внимание на украинско-польских отношениях этого периода и процессе формирования вооруженных сил ЗУНР. Проведен ряд исторических параллелей с нынешней вооруженной борьбой Украины за территориальную целостность, что дает нам возможность глубже выяснить обстоятельства, в которых находились политики и военные ЗУНР.

Ключевые слова: военно-политическая мысль; ЗУНР; Галицкая Армия; польско-украинская война 1918–1919 гг.

THE VIEWS ON THE ARMED STRUGGLE IN THE MILITARY AND POLITICAL THOUGHT OF THE WEST UKRAINIAN PEOPLE'S REPUBLIC (NOVEMBER 1918 – JULY 1919)

Mykhailo HALUSHCHAK

postgraduate student of RIUS

Annotation. In the article, the author analyzes the views of the leaders of the West Ukrainian People's Republic on the armed struggle in the period from November Action until passing by the Ukrainian Galician Army over the Zbruch river. The author also pays attention to Polish-Ukrainian relations of the period, as well as formation of the armed forces of the West Ukrainian People's Republic. The article provides a series of historical parallels with today's armed struggle of Ukraine for its territorial integrity, which gives us an opportunity to define the circumstances in which politicians and military of the WUPR abode.

Key words: military and political thought; West Ukrainian People's Republic; Galician Army; Polish-Ukrainian war of 1918–1919.

© Галушак М.

В сучасних умовах боротьби за територіальну цілісність України досвід польсько-української війни 1918–1919 рр. є повчальним і важливим. У дослідженні ми розглядаємо період перебування влади Західно-Української Народної Республіки на правому березі р. Збруч від 1 листопада 1918 р. до 16 липня 1919 р. Цей період цікавий для нас тим, що сьогодні українські військові формування також ведуть збройну боротьбу на території своєї держави. Проведення історичних паралелей із нинішньою війною України за територіальну цілісність дає нам можливість ґрунтовніше з'ясувати обставини, в яких перебували політики та військові ЗУНР.

Мета статті – проаналізувати погляди на збройну боротьбу у військово-політичній думці ЗУНР від захоплення українцями влади у Львові 1 листопада 1918 р. до кінця перебування влади ЗУНР на своїй території, з'ясувати особливості поглядів тогочасних українських політичних та військових діячів на тогочасні військові виклики.

Історіографія налічує чимало праць, присвячених політичній та військовій історії ЗУНР, де висвітлено період з 1 листопада 1918 р. по 16 липня 1919 р. Однак недостатньо проаналізованими є політичні рішення щодо ходу збройної боротьби за існування ЗУНР. Дослідники проводили розвідки окремих аспектів у поглядах галицьких політиків та військових на збройну боротьбу ЗУНР та окремих стадій у період з Листопадового чину до переходу Галицької Армії за р. Збруч. Так, О. Дедик у монографії «Чортківська офензива» аналізує найуспішнішу військову операцію Галицької Армії у червні 1919 р. Окремої уваги заслуговують праці дослідників

та учасників збройної боротьби ЗУНР, які дають нам багатий матеріал про події польсько-української війни 1918–1919 рр. Це, зокрема, праця Олекси Кузьми «Листопадові дні 1918 р», у якій автор розкриває один із найважливіших етапів польсько-української війни – збройної боротьби у самому Львові. Дослідження Лева Шанковського «Українська Галицька Армія» аналізує створення та діяльність збройних сил ЗУНР. Степан Шухевич у «Споминах з УГА» розкриває внутрішнє життя Галицької Армії. Матвій Стахів у праці «Західна Україна: нариси історії державного будівництва та збройної і дипломатичної оборони в 1918–23 рр.» висвітлює вплив політичних процесів на перебіг польсько-української війни 1918–1919 рр. Іван Макух у книзі «На народній службі» акцентує увагу на політичних рішеннях щодо діяльності Галицької Армії. Історик Міхал Клімецькі у книзі «Polsko-ukraińska wojna o Lwów i Galicję Wschodnią 1918–1919» висвітлює реакції польської сторони на воєнні дії українців. При дослідженні цієї тематики ми також проаналізували документи ЗУНР: описи звітів про встановлення української влади у листопаді 1918 р., вісники Державного секретаріату військових справ.

Галицькі політики готувались до майбутньої збройної боротьби за Українську державу ще під час Першої світової війни, коли у лавах австрійської армії було створено українське військове формування – Українські січові стрільці, які мали стати основою для майбутніх українських збройних сил.

Збройна боротьба галицьких українців за встановлення своєї держави у 1918 р. бере свій початок із повстання у Львові в ніч на 1 листопада. Погляди

галицьких політиків та військових фактично були розділені щодо методів перехоплення влади. Кость Левицький зазначає, що Євген Петрушевич разом із Парламентською репрезентацією вірили у те, що австрійський цісар мирно передасть українцям владу. Радикальними поглядами відзначались в основному галицькі військові. У вересні 1918 р. вони створили таємний Український військовий комітет на чолі з сотником УСС Дмитром Вітовським. 28 жовтня 1918 р. у Кракові була створена Польська ліквідаційна комісія, яка планувала 1 листопада у Львові перебрати владу. 31 жовтня до австрійського намісника у Львові графа Гуїна прийшла делегація від УНРади з вимогою передати владу українцям. Представник віденської влади відмовив у цьому українцям. Члени делегації УНРади Кость Левицький та Лонгин Цегельський пропонували очікувати маніфест з Відня. Активність поляків змусила Український військовий комітет активізувати свою діяльність. Дмитро Вітовський на нараді 31 жовтня у Народному домі переконав присутніх захопити владу у Львові у ніч на 1 листопада. Хоча під час наради й лунали пропозиції зробити це через тиждень, щоб краще підготуватись. Михайло Лозинський згадував, що серед політиків ЗУНР були великі сумніви щодо позитивного результату повстання [12, с. 39]. Однак у підсумку була прийнята пропозиція сотника УСС.

Іван Макух повідомляє, що ще 31 жовтня 1918 р. було розіслано посланців у повіті Галичини, щоб перейняти владу 1 листопада [11, с. 227–228]. Основну роль у захопленні влади на місцях відігравали військові. Учасник Листопадового перевороту у Станиславові,

військовий 95 полку піхоти австрійської армії Теодор Баб'юк згадував, що дізнався про плани захоплення міста о 4 годині після обіду. «Я повинен був перевірити написи над кожним ліжком і запам'ятати собі, де сплять українці, а де чужинці. Об одинадцятій я маю тихцем побудити всіх українців... випроводити їх на подвір'я казарми, видати їм по 20 набоїв, а також пояснити, що мають робити» [13, с. 14]. Польський історик Міхал Клімецькі зазначає, що взяття українцями влади у Галичині і вуличні бої у Львові привернули увагу всього польського суспільства [19, с. 116].

Від перших днів листопада 1918 р. для військових і політиків ЗУНР не могло бути й мови, аби поступитися власною державністю. Представники польської громади Львова 2 листопада заявили українцям, що не визнають Української Національної Ради, а пропонують, щоб долю краю вирішила Паризька мирна конференція [9, с. 107]. На це не погодились галичани. Відтак головним ворогом ЗУНР з початку її існування стали поляки, які склали більшу частину населення м. Львова і мали свої національні меншини у кожному повіті Галичини.

Сили українців та поляків у Львові не були переконливими для обох сторін. Тому з перших днів боїв у Львові українці та поляки оголошували перемир'я. За словами Лонгина Цегельського, обидві сторони конфлікту йшли на це, бо чекали підкріплення: поляки – з Кракова чи Варшави, а українці – від легіону УСС з Буковини [15, с. 68].

Влада ЗУНР зображувала польсько-українську війну 1918–1919 рр. як боротьбу за національну та соціальну справедливість. «Перед лицем цілого світу не постидалися Поляки заявити,

що український нарід не може бути вільним і рівним, тільки мусить дальше бути вічним наймитом Польщі», – йшлося у мобілізаційному зверненні Української Національної Ради від 5 листопада 1918 р. [16, с. 69]. Спостерігаючи за поширенням комуністичних ідей у Наддніпрянській Україні, Державний секретаріат військових справ видав розпорядження, що публічне пропагування більшовизму прирівнюється до державної зради [4].

Керівництво ЗУНР розуміло важливість збройних сил у будівництві держави і доволі швидко приступило до їх творення. 5 листопада Українська Національна Рада та Українська Генеральна Команда видали мобілізаційну прокламацію, у якій, зокрема, йшлося: «Тільки велика Національна Армія в більшому краю, зорганізована і готова, може переконати всіх противників, що даремна їх злість і жадоба панування над нами» [16, с. 70]. Державний секретаріат військових справ ЗУНР видав Розпорядження про мобілізацію 15 листопада. Хоча, як згадує Матвій Стахів, мобілізація військових сил у ЗУНР відбулася дещо з відтермінуванням, оскільки політики сподівались, що Антанта, яка прийняла засади з «14 пунктів Вудро Вільсона», дозволить галичанам створити свою державу і не дозволить Польщі розпочати війну [14, с. 59]. Якщо провести паралелі із початком сьогоdnішнього російсько-українського збройного конфлікту, то «зелені чоловічки» увійшли в Крим 20 лютого, а Закон України про часткову мобілізацію був прийнятий 17 березня 2014 р. Відтак можемо констатувати, що політики ЗУНР набагато швидше реагували на військову загрозу. Однак, як зазначає історик Микола Литвин, населення

Галичини у першій половині листопада 1918 р. пасивно ставилось до мобілізації. На заклики Вітовського до повітових комісарів надіслати допомогу на захист столиці відгукнулись лише із Золочева, Щирця та Кам'янки-Струмилової [10, с. 172]. Як згадує Степан Шухевич, лише із втратою Львова галичани мобілізувались до військової справи [17, с. 25].

Керівництво ЗУНР не розглядало перенесення бойових дій зі Львова на кордон із Польщею, хоча, як згодом згадував історик Олег Ключенко, це варто було б зробити: «Треба було зважитися на операцію з далекосяжною метою, полишивши деморалізуючу облогу Львова... й вирушити двома ударними групами з відповідною кількістю кінноти на Люблін та в напрямку Кракова» [5, с. 131].

Важливе значення в історії польсько-української війни 1918–1919 рр. мав контроль над м. Львовом. Під час боїв у цьому місті серед українських політиків та військових велося багато дискусій про доцільність перебування влади ЗУНР у своїй столиці. Державний секретар праці й відбудови Іван Макух був переконаний, що коли Державний секретаріат буде «дальше від фронтових дій, позбудеться щоденного страху перед кулями, а що найважливіше, увійде у зв'язок з повітами та цим способом підкріпить їх морально» [11, с. 239]. Такої ж думки дотримувався командир українських військ Гнат Стефанів [16, с. 312]. Противником відступу зі столиці ЗУНР був голова Державного секретаріату Кость Левицький, який вважав, що він призведе до деморалізації духу військових сил та населення [16, с. 40].

У грудні 1918 р. – січні 1919 р. Галицька Армія двічі безуспішно наступала на свою столицю. Досі серед істориків існує

думка, що в цей час ще не пізно було перенести бойові дії з-під Львова до кордонів з Польщею. Солдат Галицької Армії та історик Лев Шанковський вважає, що «замість цього фронтального наступу... українські війська повинні були здобути Перемишль й досягнути лінію р. Сяну, а тільки після цього перепроводжуючи операцію для оточення Львова» [16, с. 111]. Степан Шухевич у своїх спогадах пише, що галицьким політикам потрібно було зосередити свої сили на залізничній лінії Львів–Перемишль, щоб перекрити збройне постачання з Польщі [17, с. 136]. Очевидно, вибір між військовим походом на Львів чи Перемишль виходив із символічного значення цих міст для політиків ЗУНР. Можемо порівняти цю ситуацію з боями за Донецький аеропорт, який в останні місяці був оточений, за нього загинуло багато українських військових, але боротьба за нього мала символічне значення. Очевидно, небажання галичан втратити контроль над Львовом було пов'язано і з тим, що місто слугувало основним комунікаційно-залізничним центром Галичини. До прикладу, щоб доїхати з міста Рудок до Тернополя, треба було їхати через Самбір, Стрий, Станиславів і Бучач, а це додаткова затрата часу та коштів.

Однією із причин втрати українцями Львова був брак професійних військових старшин. Багато офіцерів-українців воювали на Італійському фронті і потрапили в полон, тому не могли допомогти ЗУНР у 1918 р.

З листопада 1918 р. по липень 1919 р. у Галицькій Армії було 6 головнокомандувачів. У перші 9 місяців збройної агресії Росії проти України в 2014 р. українською армією командували 4 міністри оборони. Очевидно, керівництво ЗУНР,

на відміну від теперішньої державної влади України, було більш схильне до змін, до пошуку нових варіантів розвитку подій і менше вагалось у своїх рішеннях.

Слід відзначити і єдність галицьких політиків в умовах збройної боротьби із зовнішнім ворогом, чого не скажеш про тогочасних політиків Наддніпрянської України. «Україна потенціального або ефективного хаосу та слабкої національної свідомості, чим далі на схід тим слабшою» [1, с. 1], – висловлювався про ситуацію у Наддніпрянській Україні керівник Головного управління преси й пропаганди в уряді Української Народної Республіки Осип Назарук.

Як і в перший рік війни на Донбасі, до перших збройних формувань ЗУНР у листопаді–грудні 1918 р., окрім регулярних частин, належали партизанські та напівпартизанські відділи. Іван Макух вважає, що однією з причин невдалих дій на фронті у перші місяці облоги Львова була відсутність чіткого розуміння розбудови Галицької Армії. «Наші старшини і стрільці радо приймали кучми, оселедці і всяку театральщину, а не приймали того всього, що було позитивне на Наддніпрянщині. Під знаком кучми ми жили цілу зиму ще навіть у 1919 році» [11, с. 219]. Як зауважив Осип Назарук, «найстрашніша з анархій, які знає людство, се анархія військова» [1, с. 1]. Саме тому на початку січня 1919 р. керівництво ЗУНР прийняло рішення реорганізувати армію в регулярну.

На боці українців у польсько-українській війні 1918–1919 рр. та нинішньому збройному протистоянні на Донбасі беруть участь і представники інших національностей. Зокрема, Теодор Баб'юк згадував, як комендант з його 95 полку

піхоти австрійської армії Лаер під час Листопадового повстання у Станиславі перейшов на сторону українських сил. «Ламаною українсько-чеською мовою сказав, що він 15 літ з нами служив Австрії, а тепер радо буде з нами служити Україні. Сказавши на закінчення «Слава Україні», він зняв шапку, відчепив австрійську відзнаку й почепив українську, синьо-жовту» [13, с. 14].

Важливе значення у поглядах на збройну боротьбу мав зовнішній чинник. Генерал-хорунжий Армії УНР Микола Капустянський так висловився про становище української держави на міжнародній арені на той час: «Або з большевиками проти Антанти, або з Антантою проти большевиків... Іншого виходу немає». Влада ЗУНР опинилась у скрутному становищі, оскільки до Антанти апелювала і Польща. Дипломати ЗУНР у своїй політиці посилались на право націй на самовизначення, що було прописано у «14 пунктах» президента США Вудро Вільсона, якими керувалася Антанта. Все це нагадує апеляції української влади під час анексії Криму до країн, які підписали Будапештський меморандум 1994 р. За словами старшини Галицької Армії Матвія Стахіва, таке «вічне очікування на чужу допомогу» [14, с. 131], як це згодом окреслить полковник Віктор Курманович, спричинило відтермінування мобілізації в лави армії ЗУНР. Успішна для галичан Вовчухівська операція, яка розпочалась 16 лютого 1919 р., була перервана, і Галицька Армія – на вимогу Антанти – погодилася на тимчасове перемир'я. Про віру керівництва ЗУНР у справедливість Антанти йдеться і в «Українській відповіді на диктат Місії Бартелемі»: «Хоч при згаданім стані операцій завішення зброї

було для нас зі стратегічних причин некорисне, то ми все-таки згодилися на це в надії, що справедливе рішення місії покладе кінець війні» [16, с. 33–34]. Однак політики ЗУНР не могли погодитися на запропоновану французьким генералом Бартелемі лінію розмежування в Галичині, чого у подібних обставинах не скажеш про сьгоднішню владу в Україні, яка також сідала за стіл переговорів з окупантом у Мінську і все ж таки погодилась на лінію розмежування сторін на Донбасі. Галицькі політики у перемовинах з місією Бартелемі незламно стояли на позиції, що польсько-український кордон має проходити по лінії р. Сян, нагадуючи й те, що українські етнічні землі знаходяться і на правому березі річки [12, с. 76]. Також політики ЗУНР враховували і те, що близько половини солдатів Галицької Армії були вихідцями з тих територій, які, згідно з проектом договору французького генерала, мали перейти полякам. Невдоволення такої великої кількості солдатів під час успішної Вовчухівської операції швидко поширилося б і деморалізувало не лише армію, а й усе суспільство. Відтак можемо констатувати, що відповідь місії Бартелемі від головнокомандувача Михайла Омеляновича-Павленка – «Хай нас розсудить залізо та кров» [16, с. 49] – вповні відображала настрої Галицької Армії.

Пов'язаним з орієнтацією на Антанту був і початок Чортківської офензиви. 29 травня 1919 р. головнокомандувач Галицької Армії Олександр Греков у своєму наказі, призначеному для оголошення в усіх сотнях і батареях, писав, що необхідно протриматися 10–15 днів, поки на мирній конференції в Парижі вирішується доля Галичини. «Так довго існує держава, як довго є її територія, без

території немає держави, й справа була б програна, коли б ми залишили Полякам останній клаптик нашої землі», – йшлося в наказі [2, с. 25].

24 травня румунська армія розпочала окупацію східної частини сучасної Івано-Франківщини. У розпачі свого становища командування Галицької Армії запропонувало раді Державних секретарів капітулювати. Проте уряд відхилив цю пропозицію [5, с. 15]. Політики ЗУНР заговорили про можливу еміграцію за р. Збруч. В той час галичани співпрацювали з Великою Україною: троє з восьми генералів у Галицькій Армії були звідти. Генерали Михайло Омелянкович-Павленко та Олександр Греков очолювали армію ЗУНР сім з дев'яти місяців її перебування на правому березі р. Збруч. Цей факт можна також пояснити і нестачею серед галичан військових вищого офіцерського складу. Однак у цьому випадку йдеться більше про довіру. Вояк Галицької Армії Ігор Карпинець згадував, як посилювався моральний дух жителів с. Рудки та околиць після прибуття в середині січня 1919 р. у Галичину ешелонів Наддніпрянської гарматної бригади [7, с. 126]. Проте перехід на лівий берег р. Збруч галицькі політики сприймали більше як еміграцію, аніж перебування на такій же землі, що й Галичина. На підставі протоколів засідань Державного секретаріату весною 1919 р. прихильниками переходу армії за Збруч можна вважати президента Євгена Петрушевича, голову ради Державного секретаріату Сидора Голубовича, Івана Макуха та члена УНРади Антона Горбачевського. Противниками – члена УНРади Євгена Левицького («Відступ на схід є безсенсовим, бо супроти більшовиків військо не піде. Що ж стосується

війська Петлюри, то воно безсильне» [5, с. 19]), Державного секретаря закордонних справ Степана Витвицького («Цей похід на сторону Петлюри може принести лише шкоду, бо Петлюра вважається більшовиком. Армія, що туди перейшла б, здеморалізувалася б» [5, с. 19]). Альтернативою переходу Галицької Армії за Збруч був відступ до Румунії або Чехословаччини.

Однак Галицька Армія не хотіла здаватись і 7 червня 1919 р. розпочала Чортківську офензиву. Серед істориків та учасників тих подій тривають дискусії про те, чи доцільно було Галицькій Армії розпочинати прорив біля Чорткова проти чисельно переважаючого і набагато краще матеріально забезпеченого польського війська. Історики Олег Ключенко та Лев Шанковський вважають, що генерал Олександр Греков розпочав наперед прогашну операцію [16, с. 78–79]. Таке трактування можна пояснити тим, що не завжди погляди на поле битви рядового солдата чи навіть офіцера середньої ланки збігаються з баченням головнокомандувача. Рядовий солдат здебільшого бачить війну зі свого окопу. За словами історика Олександра Дедика, однією з причин офензиву було намагання політиків ЗУНР мати спільний кордон з державою Томаша Масарика – це давало можливість закупити у Праги нові боеприпаси. Контроль території поблизу Стрия та Дрогобича – Дрогобицько-Бориславський басейн – відкривав перед ЗУНР багаті у цьому краю нафтові родовища, отримані кошти з яких пішли б на закупівлю зброї. Генерал Олександр Греков планував дійти з армією і до Лавочного, де були «величезні запаси набоїв, зброї, снарядів та амуніції», що відкривало нові перспективи збройної

боротьби, покладаючись на власні сили [6, с. 133]. Незважаючи на те, що Чортківська офензива через брак боєприпасів не досягла своєї кінцевої мети, як згадував Степан Шухевич: «Це були дні, до яких варто було дожити, і які варто було пережити» [18, с. 100]. Генерал Олександр Греков, звертаючись до старшин ЗУНР, зазначив, що успіху червеневої військової операції завдячує «виключно хоробрістю та патріотичним відчуттям, які так сильно вкорінилися серед галичан. У невдачі операції немає ні вашої, ні моєї вини» [18, с. 140–141].

Після нестачі набоїв у Галицькій Армії у червні 1919 р керівництво ЗУНР попросило допомоги у наддніпрянців. Однак, як свідчать спогади ветеранів Галицької Армії, поїздки тиловиків до Кам'янця-Подільського були даремними. Отаман Володимир Котович зазначав: «Отаман Дурбак, що завідував постачанням боєприпасів на Великій Україні, обіцяє видати їх з дня на день. Один за другим ідуть до нього посланці Галицької Армії, але марно. Всі повертаються лише з обіцянками» [6, с. 116]. Така позиція Армії УНР змусила політиків ЗУНР шукати альтернативну допомогу. Відтак галичани спробували закупити боєприпаси у більшовиків. Однак останні виставили умови: розірвати зв'язки з Головою Директорії УНР Симоном Петлюрою, перейти на сторону радянських республік та ін. На такі пропозиції політичне керівництво ЗУНР не погодилось.

4 липня 1919 року Начальна команда Галицької Армії надіслала Головному отаманові штабу Армії УНР телеграму ч. оп. 3715: «Під сильним напором переважаючих польських сил та із-за дошкульного браку боєприпасів та іншого спорядження Галицька Армія буде

змушена перейти ріку Збруч та шукати опори і охорони в її дальшій вітчизні на широких ланах великої України» [3, с. 98]. Головний отаман Симон Петлюра через особисті мотиви не хотів, щоб Галицьку Армію на Наддніпрянщині очолював Олександр Греков. Відтак Євген Петрушевич призначив новим головкомандувачем армії ЗУНР Мирона Тарнавського. 15 липня 1919 р. польські війська, виконуючи дозвіл Антанти від 25 червня про повну окупацію Галичини, розпочали черговий наступ на українські позиції. 16 липня Галицька Армія почала переходити річку Збруч.

Отже, результати дослідження дають підстави зробити такі висновки. Насамперед військово-політична думка ЗУНР завжди неухильно стояла на захисті суверенітету й державної цілісності, але не визнавала ні загарбницької політики, ні навіть тимчасового перенесення боротьби на ворожу територію. Головним ворогом існування ЗУНР була Польща, проти якої в основному і була зосереджена збройна боротьба Галицької Армії з листопада 1918 р. по липень 1919 р. У своїй політиці керівництво ЗУНР спиралося на підтримку місцевого населення, з настроями якого завжди рахувалося. Втручання міжнародної спільноти віталось, але лише за неодмінної умови дотримання суверенітету держави. Галицькі політики доволі швидко реагували на зовнішні загрози. В умовах польської збройної агресії вони показали свою єдність і не займалися міжпартійними чварами. Найкращою зброєю армії ЗУНР був моральний дух її солдатів, на що старалось зважати військово та політичне керівництво держави.

Ретроспективний аналіз боротьби Галицької Армії на території своєї

держави дає можливість здійснити проєкцію у майбутнє, змодельовати та уникнути ймовірних помилок у теперішній збройній боротьбі України за територіальну цілісність. Ціною незнання помилок, які допустила ЗУНР, може бути існування нинішньої української держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Назарук О. Про зв'язки Східної України і Галичини / Осип Назарук // ЦДІАЛ України. – Ф. 359. – Оп. 1. – Спр. 104. – Арк. 1.
2. ЦДАВО. – Ф. 2188. – Оп. 1. – Спр. 50. – Арк. 25.
3. ЦДАВО. – Ф. 2188. – Оп. 1. – Спр. 57. – Арк. 98.
4. Вістник Державного секретаріату військових справ №4 від 10.01.1919.
5. Дедик О. Г. Чортківська офензива. Частина I / О. Г. Дедик. – Львів: Видавництво «Астролябія», 2013. – 232 с.
6. Дедик О. Г. Чортківська офензива. Частина II / О. Г. Дедик. – Львів: Видавництво «Астролябія», 2015. – 192 с.
7. Карпинець І. І. Галичина: Військова історія 1914–1921 років / упоряд.: Стеблій Ф. І., Якимович Б. З. – Львів: Видавничий дім «Панорама», 2005. – 376 с.
8. Кость Левицький. Великий зрив / Левицький Кость. – Львів: Видавнича кооператива «Червона калина», 1931. – 149 с.
9. Кузьма Олекса. Листопадові дні 1918 р. / Олекса Кузьма. – Львів: Друкарня «Штука», 1931. – 447 с.
10. Литвин М. Р. Проект «Україна». Галичина в Українській революції 1917–1921 рр. / Микола Литвин; худож.-оформлювач О. Д. Кононученко. – Харків: Фоліо, 2015. – 380 с.
11. Макух Іван. На народній службі / Іван Макух. – Дітройт: Видання вільної української громади Америки, 1958. – 627 с.
12. Михайло Лозинський. Галичина в рр. 1918–1920 (Розвідки і матеріяли. Книга п'ята) / Лозинський Михайло. – Відень:

Український Соціологічний Інститут Українська Революція, 1922. – 228 с.

13. Петро Арсенич. Станиславів – столиця ЗУНР / Арсенич Петро. – Івано-Франківськ; Снятин, 1993. – 53 с.

14. Стахів М. Західна Україна: нариси історії державного будівництва та збройної і дипломатичної оборони в 1918–23 рр. – Том 3 / М. Стахів. – Скрантон, 1959. – 199 с.

15. Цегельський Лонгин. Від легенд до правди: спомини про події в Україні, зв'язані з Першим листопада 1918 р. / Лонгин Цегельський. – Львів: Свічадо, 2003. – 335 с.

16. Лев Шанковський. Українська Галицька Армія / Шанковський Лев. – Вінніпег: Воєнно-історична студія, 1974. – 396 с.

17. Шухевич С. Спомини з УГА. Ч. I / С. Шухевич. – Львів, 1929. – 176 с.

18. Шухевич С. Спомини з УГА. Ч. II / С. Шухевич. – Львів, 1929. – 176 с.

19. Michal Klimecki. Polsko-ukraińska wojna o Lwów i Galicję Wschodnią 1918 – 1919 / Klimecki Michal. – Warszawa, 2000. – 291 s.

REFERENCES

1. NAZARUK, O. On the Connections of Eastern Ukraine and Galicia. In: *Central State Historical Archives of Ukraine*. [in Ukr.]
- 2.–3. *Central State Archives of the Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine*. [in Ukr.]
4. *Vistnyk Derzhavnoho sekretariatu viiskovykh sprav* (Bulletin of State Secretariat of Military Affairs), (4), (Jan. 10, 1919). [in Ukr.]
5. DIEDYK, O. (2013). *Chortkiv offensive*. Part I. Lviv: Astroliabiia, 232 p. [in Ukr.]
6. DIEDYK, O. (2015). *Chortkiv offensive*. Part II. Lviv: Astroliabiia, 192 p. [in Ukr.]
7. KARPINETS, I. (2005). *Galicia: Military History of 1914–1921*. Lviv: Panorama, 376 p. [in Ukr.]
8. LEVYTSKYI, K. (1931). *The Great Revolt*. Lviv: Chervona Kalyna, 149 p. [in Ukr.]
9. KUZMA, O. (1931). *November Days of 1918*. Lviv: Shtuka, 447 p. [in Ukr.]
10. LYTVYN, M. (2015). *Project “Ukraine”. Galicia in the Ukrainian Revolution of 1917–1921*. Kharkiv: Folio, 380 p. [in Ukr.]

11. MAKUKH, I. (1958). *Serving People*. Detroit: Free Ukrainian Community of America Publishing, 627 p. [in Ukr.]
12. LOZYNSKYI, M. (1922). *Galicja during 1918–1920 (Investigations and Materials. Book V)*. Vienna: Ukrainian Sociological Institute “Ukrainian Revolution”, 228 p. [in Ukr.]
13. ARSENYCH, P. (1993). *Stanislaviv as The Capital of the WUPR*. Ivano-Frankivsk; Sniatyn, 53 p. [in Ukr.]
14. STAKHIV, M. (1959). *Western Ukraine: Essays on the History of State-Building and Armed and Diplomatic Defense in 1918–1923*. Part 3. Scranton, 199 p. [in Ukr.]
15. TSEGELSKY, L. (2003). *From Legends to Truth: Memoirs on the Events in Ukraine Related to the 1st of November 1918*. Lviv: Svichado, 335 p. [in Ukr.]
16. SHANKOVSKYI, L. (1974). *Ukrainian Galician Army*. Winnipeg: Military Historical Studio, 396 p. [in Ukr.]
17. SHUKHEVYCH, S. (1929). *Memoirs about UGA*. Part I. Lviv, 176 p. [in Ukr.]
18. SHUKHEVYCH, S. (1929). *Memoirs about UGA*. Part II. Lviv, 176 p. [in Ukr.]
19. KLIMECKI, M. (2000). *1918–1919 Polish-Ukrainian War for Lviv and Eastern Galicia*. Warsaw, 291 p. [in Pol.]

M. Halushchak

The Views on the Armed Struggle in the Military and Political Thought of the West Ukrainian People’s Republic (November 1918 – July 1919)

Abstract

In today’s struggle for territorial integrity of Ukraine, the experience of the Polish-Ukrainian war of 1918–1919 is instructive and important. The politicians and military forces of the West Ukrainian People’s Republic were forced to form their own army during wartime and resist a stronger rival, similarly to modern day military and political actors. In the study, the author examines the period of power of the West Ukrainian People’s Republic on its territory from November 1, 1918 to July 16, 1919. On the basis of archival materials and published memoirs, the author analyzes the views formed by Galician wartime leaders concerning the armed struggle.

These views of politicians and the military of the West Ukrainian People’s Republic differed regarding some issues: the latter usually took a more radical stance. The leadership of the West Ukrainian People’s Republic in their struggle stood firm for the defense of sovereignty of the state and didn’t direct their activity at conquering other lands or transferring military struggle to the enemy’s territory. Poland was the principal rival of Galician Ukrainians, and military fighting of the Galician Army from November 1918 to July 1919 was spearheaded generally against it. The faith in the Entente’s justice was mostly harmful for the military fighting of the Galicians. However, it is necessary to note that Galician politicians quickly reacted to circumstances threatening the state. In the conditions of external aggression, they proved their unity and didn’t engage into inter-party conflicts. The best weapon of West Ukrainian People’s Republic army was its high morale, taken into account by its military and political leadership.